

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Дерев'яненко Н. Теоретичні засади формування громадянської культури школярів / Прикарпатський університет ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ: Пласт, 2002. – 199с.
2. Ігнатенко П.Р., Поплужний В.Л., Косарева Н.І., Крицька Л.В. Виховання громадянина: Психолого-педагогічний і народознавчий аспекти: Навч.-метод. посібник. – К.: Інститут змісту і методів навчання, 1997. – 362с.
3. Концепція національного виховання // Освіта. – 1996. – 7 серп. – №41. – С. 2-7.
4. Макаренко А.С. Сочинения: В 7 т. – М., 1958. – Т.5 – С.25-308.
5. Сухомлинська О.В. Громадянське виховання: спадщина і сучасність // Педагогічна газета. – 2003. – №12. – С.7-6.
6. Сухомлинський В.О. Народження громадянина // Вибрані твори в 5 т. – К., 1976. – Т.3. – 369с.
7. Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української школи і педагогіки. Навч. посіб. За ред. О.О. Любара. – К.: Т-во „Знання”, 2003. – 408с.

Анотація

О.А.Галайда

*Развитие гражданской ответственности у студентов высших учебных заведений*

В статье обращено внимание на проблему развития гражданской ответственности у студентов, его предпосылки. Продемонстрированы результаты проведенного анкетирования среди студентов ВУЗов с целью определения уровня их гражданской ответственности.

**Ключевые слова:** гражданин, общественность, культура, гражданская культура, гражданская культура личности, гражданское общество, гражданская активность.

Summary

О.А.Halaida

*The development of citizenship of the students of higher educational establishments*

The article deals with the problem of development of student citizenship, its precondition. It demonstrates the results of poll carried out among the students of higher educational establishment in order to find out the level of citizenship of students.

**Key words:** citizen, citizenship, culture, citizen culture, citizen culture of personality, social activity.

Дата надходження статті до редакції

„14” листопада 2006р.

УДК 37.06:378 (045)

О.М.ГАЛУС,

кандидат педагогічних наук, доцент  
(м.Хмельницький)

АКТИВНА ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Формування творчої активності майбутніх педагогів ґрунтується на розвитку їхньої мотиваційної сфери. В процесі професійної адаптації студента до умов навчання у вузі велике значення має розвиток у нього внутрішніх позитивних професійних мотивів, створення певних зовнішніх умов з боку деканату, викладачів. Це сприяє розвитку волевих зусиль, цілеспрямованості, впевненості в правильному виборі майбутньої професії. Дотримання цих умов сприяє активній адаптації студента до навчання, подоланню перешкод на шляху оволодіння майбутньою професією.

**Ключові слова:** професійна адаптація, творча активність, позитивні мотиви, мотиваційна сфера особистості, професійна спрямованість, пізнавальна активність.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Прокладання шляху до найрозвинутішого суспільства, яке ґрунтується на знаннях, є нелегким, але важливим і почесним завданням громадськості Європи. На зустрічі глав держав і урядів країн – членів ЄС (Лісабон, 2000р.) це завдання було сформульовано таким чином: „Побудувати найконкурентноспроможнішу зі світових економічних систем, засновану на знаннях, що зможе забезпечити стабільний економічний розвиток, створення нових робочих місць та сприятиме суспільній єдності” [8, 10].

У документах Болонського процесу, спрямованих на формування європейської зони вищої освіти (ЄЗВО), належне місце посідають питання „забезпечення якості освіти на рівні вузів, на національному і загальноєвропейському рівні” [2, 43]. Такий підхід посилює відповідальність вузів за якісну підготовку фахівців. Підвищення якості освіти, як відомо, здійснюється шляхом розвитку модульно-кредитної системи навчання та оцінювання знань студентів, широкого запровадження різнорівневих програм, удосконалених навчальних планів, розроблення нових спецкурсів, підготовки сучасних підручників, посібників, дидактико-методичних матеріалів, використання науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації тощо.

Незаперечним є факт, що успішному та якісному засвоєнню теоретичних знань, практичних умінь і навичок студентів сприяє їх активна професійна адаптація до навчання у вузі. Активна професійна адаптація студентів обумовлена розвитком у них позитивних мотивів до навчання. В основі позитивних мотивів лежить розвинена професійна спрямованість, переживання позитивних емоцій в процесі навчання, цілеспрямованість тощо. Не останню роль в цьому процесі відіграє розвиток у студентів підвищеного професійного інтересу, зацікавленості до майбутньої професії.

*Формулювання цілей статті...* Метою даної статті є розгляд активної професійної адаптації студентів як педагогічної проблеми та визначення шляхів підвищення рівня професійної адаптації студентів ступеневих навчальних закладів.

*Аналіз досліджень і публікацій та виклад основного матеріалу...* Активна професійна адаптація студентів до навчання у ступеневому вузі розглядається нами як педагогічна проблема. Розв'язання проблеми означає з'ясування певного протиріччя між вимогами державних стандартів у підготовці фахівців певних спеціальностей і порівняно невисоким рівнем розвитку професійної мотивації у студентів молодших курсів. Формування активної професійної адаптації студентів передбачає встановлення суб'єкт-суб'єктних взаємостосунків між учасниками педагогічного процесу. Встановлення таких стосунків передбачає вивчення індивідуально-особистісних особливостей студентів, посилення з ними, окрім навчальної та наукової роботи, самостійної та індивідуальної роботи з допомогою викладача.

Активній професійній адаптації студентів сприяє розвиток у них інтересу до професії вчителя. В існуючій психолого-педагогічній літературі поняття „професійно-педагогічний інтерес”, його структура та динаміка розвитку ще систематичного висвітлення не мають. Без цього практично важко вирішувати проблему формування професійно-педагогічного інтересу в студентів в умовах навчально-виховної роботи з ними. Саме розвинутий професійно-педагогічний інтерес студентів за роки навчання у вузі стане основою їх подальшої активної професійної адаптації до умов роботи в загальноосвітніх закладах.

На основі аналізу різних трактувань поняття „інтерес” як у соціологічній теорії (А.С.Айзінкевич, Г.М.Гак, Я.А.Кронрод, Г.Е.Глезерман, А.Г.Здравомислов, В.Г.Нестеров, Д.І.Чесноков та інші), так і в психологічній літературі (А.П.Архипов, Л.А.Гордон, Б.І.Додонов, В.Г.Іванов, П.І.Іванов, А.Г.Ковальов, О.М.Леонтьєв, С.Л.Рубінштейн та інші) можна зробити висновок про те, що професійно-педагогічний інтерес – єдність двох сторін того самого явища. По-перше, він являє собою сукупність зв'язків майбутнього або сьогодення вчителя з учнями (дітьми), учителями, батьками, дитячими громадськими організаціями, тобто об'єктами і суб'єктами професійно-педагогічної діяльності. По-друге, несе в собі позитивне емоційне ставлення до них і до самої педагогічної діяльності. При такому підході до сутності професійно-педагогічного інтересу поняття „професійно-педагогічний інтерес” та „інтерес до професії вчителя” неадекватні. Останнє входить у перше, він не охоплює всієї повноти і глибини усвідомлення педагогічної професії і ставлення до неї майбутніх вчителів. Об'єктивною основою професійно-педагогічного інтересу є реально існуючий зв'язок із об'єктами і суб'єктами професійно-педагогічної діяльності.

В багатогранному процесі підготовки і становлення вчителя одним з найважливіших етапів є його професійна адаптація, яка розглядається нами у зв'язку з формуванням соціально активної, творчо самостійної особистості спеціаліста. Ми розглядаємо професійну адаптацію як процес досягнення оптимального співвідношення між вимогами, які пред'являє суспільство до професії вчителя в цілому, і їх реалізацією у власній педагогічній діяльності адаптуючої особистості студента, молодого спеціаліста до конкретних особливостей навчально-виховного процесу у вузі, школі і його учасників. В умовах радикальних змін (соціальних, економічних, демографічних тощо) переходу до ринку на професійну адаптацію все більше буде впливати творча активність і самостійність майбутнього вчителя, його конкурентноздатність. Показником творчої активності та самостійності спеціаліста є його особистість, яка проявляється у здатності ставити перед собою мету, знаходити способи і засоби для її досягнення шляхом самоосвіти, самовиховання, самоактуалізації.

Важливою функцією вищих навчальних закладів є формування у студентів стійкого пізнавального інтересу до майбутньої професії. Пізнавальний інтерес як емоційно-пізнавальне переживання (ставлення, спрямованість, переконання) можна розглядати з позицій *пізнавальної активності*. Серед вчених, які досліджують пізнавальний інтерес, немає одностайної думки про пізнавальну активність. Одні автори розглядають її як діяльність. В розумінні М.О.Данилова пізнавальна активність – це „жива, енергійна діяльність, спрямована на виконання одержаного завдання” [3, 34]. Г.І.Щукіна розглядає пізнавальну активність як якість особистості [10]. З.А.Абасов пізнавальну активність розглядає як психічний стан суб'єкта,

який пізнає, як його особистісну освіту, що виражає ставлення до процесу пізнання. Пізнавальна активність як властивість особистості проявляється і формується в діяльності [1, 40]. Т.І.Шамова [9, 48], Г.І.Щукіна [10] серед критеріїв пізнавальної активності виділяють пізнавальний інтерес.

Проблема активності вивчається в різноманітних аспектах: біологічному, психологічному, соціологічному, педагогічному тощо. На основі аналізу літератури можна зробити такі висновки: а) поняття „активність” розглядається через поняття „діяльність”, а „діяльність” через поняття „активність”; б) активна діяльність визначається як діяльність посилена, енергійна; в) це поняття включає в себе і ставлення людини до навколишнього світу, його стану.

Деякі дослідники виділяють наступні критерії розумової активності, які викладачам необхідно враховувати в педагогічній діяльності: а) запитання студентів до викладача (В.Н.Пушкін, Т.І.Шамова, В.І.Антипов, Г.А.Бокарева); б) схильність до аналізу помилок, критичність (В.Ф.Сибірякова); в) здатність до переносу знань (В.Н.Пушкін); г) оперування одержаними знаннями і вміннями, прагнення поділитись з іншими інформацією (Г.І.Щукіна); д) ступінь участі в колективній роботі групи (Л.М.Зюбін); е) прагнення дізнатись про причину явищ (Т.І.Шамова); є) заняття з предметів у вільний час: читання журналів, газет, додаткової літератури (В.І.Антипов, Г.А.Бокарева, В.С.Ільїн); ж) прояв підвищеного інтересу до предмета, прагнення глибоко зрозуміти зміст навчального матеріалу, захоплення новим матеріалом, використання у відповідях додаткової інформації, вибір складного варіанту завдання, участь в роботі наукових гуртків, відсутність необхідності в постійному контролі, прагнення при будь-яких труднощах виконати завдання тощо (А.П.Каніщенко) [4].

Активність характеризує особистість студента з боку готовності, прагнення до діяльності. В.І.Лозова, А.В.Троцько [5, 25-30] називають таку активність потенціальною. А.П.Прядеїн, О.І.Крупнов також розрізняють активність актуальну (дійсну) і потенційну (можливу) [6, 10].

Залежно від ставлення до виконуваної діяльності необхідно говорити про репродуктивну (відтворювальну), і продуктивну (творчу) активність. „Перша спрямована на сприйняття і розуміння, на збереження в пам'яті і практичне використання. Друга має справу з виникаючими у студента або поставленими викладачем питаннями і завданнями, які потребують розв'язання. Обидва види активності взаємопов'язані між собою“ [7, 14].

Можна визначити такі рівні інтелектуальної активності студентів в залежності від характеру пізнавальної активності суб'єкта:

а) *репродуктивний*: нижня межа його характеризується пасивністю, інертністю, відсутністю інтелектуальної ініціативи; це репродуктивно-відтворювальна активність, при допомозі якої досвід діяльності студента нагромаджується через досвід інших і немає стійких інтересів до вивчення дисциплін (це приблизно 50% студентів, що встановлено в процесі дослідження з використанням спеціальної методики на виявлення рівнів інтелектуальної активності);

б) *евристичний*, який характеризується прагненням студента удосконалити дану діяльність, готовність до пошуку нових способів розв'язання; це пошуково-виконавська активність, більш високий рівень, ніж репродуктивний, оскільки тут має місце велика ступінь самостійності студентів; на цьому рівні необхідно зрозуміти завдання і відшукати засоби його виконання; за нашими даними це студенти (35%), які відповідально ставляться до вивчення навчальних дисциплін;

в) *креативний* (вищий) рівень інтелектуальної активності характеризується ініціативою в постановці завдань, в прагненні з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки і залежності, перейти до теоретичних узагальнень; емпіричні закономірності стають самостійною проблемою, об'єктом теоретичного дослідження; це творча активність, оскільки і саме завдання може ставитись студентом, і шляхи його розв'язання вибираються нові, нешаблонні, оригінальні; це студенти з яскраво вираженими пізнавальними інтересами, вони виявляють активність у студентських олімпіадах, конкурсах, конференціях, гуртках, факультативах, систематично читають науково-популярну літературу з навчальних дисциплін, активно розв'язують пізнавальні завдання, поглиблюючи і розвиваючи свій кругозір (15% студентів).

Пізнавальна активність може носити ситуативний, епізодичний характер, а може підніматися до стійкої, особистісної якості, тобто залежно від системи відносин потрібно говорити про ситуативну активність в окремих видах діяльності, а в певних умовах про інтегральну (як перетворююча якість, що проявляється в умовах перешкод), як спрямованість особистості. Пізнавальна активність на рівні спрямованості особистості означає глибоку впевненість студента в необхідності пізнання, творчого застосування системи наукових знань, що знаходять прояв в усвідомленні мети діяльності, готовності до енергійних дій і безпосередньо в самій пізнавальній діяльності.

Тобто, активність, в тому числі пізнавальна активність, яка характерна для студентства, є багатомірною категорією, яка реалізується в системі цільових установок, ціннісних відносин, ціннісних орієнтацій, які визначають *мотиваційну сферу особистості*, спрямованість її інтересів, нахилів, вибір способів діяльності та спілкування.

Розвиток активності полягає в прийнятті й засвоєнні *цінностей* особистістю. В основі особистості лежать ті цінності, які нею прийняті, забезпечують власну соціально-моральну активність. Вплив на особистість відбувся в тому випадку, якщо його результатом є зміна в діяльності. Однак не в кожному випадку вплив завершується прийняттям цінностей, а тільки тоді, коли: зовнішні цінності не суперечать вже існуючим в особистісній структурі цінностям; нова орієнтація, яка виникла в результаті прийняття цінностей, дозволяє особистості задовольнити які-небудь власні потреби; не виникає внутрішнього дискомфорту, когнітивного дисонансу. Ось чому так важливо з перших днів навчання студента у вузі цілеспрямовано формувати цільові установки на активне пізнання навчальних дисциплін, розвивати вольові зусилля на подолання перешкод, утверджувати впевненість у правильності вибору майбутньої професії.

Вольове подолання перешкод у навчанні дозволить студентові, який отримав недостатню підготовку у загальноосвітній школі, ліквідувати прогалини у знаннях. У формуванні вольових зусиль важливо для студента створити умови в усвідомленні мети навчання, пошуку мотивів (намагання задовольнити пізнавальну потребу), інтелектуальному обдумуванні та прийнятті власного рішення.

Зараз дослідникам вже не приходиться сумніватися в тому, що успішність студентів залежить в основному від розвитку навчальної мотивації, а не тільки від природних здібностей. Між цими двома чинниками існує складна система взаємозв'язків. Тому, при певних умовах, зокрема, при високому інтересі студента до навчання, нестача природних здібностей при цьому „компенсується” розвитком мотиваційної сфери і студент досягає великих успіхів. Це особливо спостерігається на перших курсах, коли студенти із сільської місцевості, які отримали слабку шкільну підготовку із загальноосвітніх предметів, ніж студенти – випускники міських шкіл, досягають вищих результатів у навчанні, ніж міські студенти, саме за рахунок розвитку мотиваційної сфери, в основі якої лежать розвинуті вольові зусилля до подолання перешкод, позитивне ставлення до навчальної діяльності, відповідальність перед батьками тощо.

Дослідження показали, що сильні і слабкі студенти відрізняються зовсім не за інтелектуальними показниками, а за тим, якою мірою в них розвинута *професійна мотивація*. Звичайно, з цього не слідує, що здібності не є значимим чинником навчальної діяльності. Подібні факти можна пояснити тим, що існуюча система конкурсного відбору у вузи так або інакше проводить селекцію абітурієнтів на рівні загальних інтелектуальних здібностей, які визначаються сформованими теоретичними знаннями, практичними уміннями і навичками з певних предметів. Ті, хто витримує відбір і потрапляє до числа першокурсників, в цілому володіють приблизно однаковими здібностями. Тому на перше місце виступає чинник професійної мотивації. Одну з провідних ролей у неоднаковому рівні успішності студентів відіграє система внутрішніх спонукань особистості до навчально-пізнавальної діяльності у вузі.

В процесі навчання у вузі студентові необхідно створити умови для самореалізації. Самореалізація студента дозволить йому розвинути здібності та нахили, утвердитись у колективі, що у перспективі сприятиме успішній активній адаптації у шкільному вчительському колективі. Безумовно, нам потрібні педагоги, які глибоко знають свій предмет, володіють різноманітними методичними засобами, мають ґрунтовну психолого-педагогічну підготовку. Але цього мало. Потрібна ерудиція, культура, жага до знань, прагнення до творчості. Учитель із наставника, ментора повинен стати вченим особливого типу, керівником досліджуваного колективу, витонченим психологом-вихователем, фасілітатором.

Творча особистість в процесі самоактуалізації зуміє творчо ставитись до свого життя взагалі і до всього, що їй прийдеться виконувати. Творчий студент, що самореалізувався в процесі навчання у вузі, зможе перенести свій творчий потенціал у вчительську працю і дати змогу самореалізуватися учням на даному етапі їх навчання.

Однак для розвитку творчої особистості студента необхідна спеціальна організація навчально-виховного процесу, яка орієнтує на самостійність, ініціативу, інтерес. Формуванню у студентів потреби до самостійної творчої діяльності сприяє ідея колективної творчої діяльності. Колективна творча діяльність дозволяє майбутнім педагогам уже в стінах вузу багаторазово пережити почуття задоволеності працею вчителя, виховувати в собі потребу будувати роботу з дітьми не тільки як опікуючий щоденний вплив педагога на вихованців і ланцюг виховних заходів, які організуються вчителями для дітей, а робити їх старшими друзями учнів в спільних цікавих справах. Колективна творча діяльність забезпечує подолання того формалізму

у вихованні, який гасить вогонь серцець, що особливо негативно впливає на процес виховання майбутніх вчителів.

В сучасних дослідженнях, присвячених проблемам творчої активності, називаються конкретні здібності, необхідні для творчої діяльності в різних сферах, в тому числі і педагогічній: прагнення до пізнання нового або удосконалення існуючого, нестандартність мислення, дар передбачення, орієнтація на майбутнє, невгамовність у пошуках, готовність приймати рішення, наполегливість тощо. Все частіше почали підкреслюватися такі якості, як здатність до самовираження, незалежність у судженнях, самоконтроль, самоорганізація. Все це необхідно враховувати при визначенні змісту освіти і технологій навчання, спрямованих на підготовку майбутнього вчителя, життєдіяльність якого буде проходити на початку XXI століття.

Проектування змісту освітніх програм, орієнтованих на розвиток творчої активності та самостійності спеціаліста, повинно бути спрямовано на: а) формування мінімуму фундаментальних предметних знань, ознайомлення зі способами і засобами здійснення діяльності, здатними забезпечити їм перехід від засвоєння знань абстрактного характеру до конкретної різноманітності форм прояву (умінь, навиків); б) створення умов для розвитку професійної творчої активності і досвіду самостійної діяльності з засвоєння змісту вищої освіти, передбачених в Законі України "Про вищу освіту"; в) формування якостей особистості, які відображають найбільш суттєві людські риси, що стосуються творчої активності і самостійності: мотиваційна активність, професійна спрямованість, відповідальність, працелюбність, любов до національної культури і прагнення до її збереження і розвитку, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до природи тощо.

Для досягнення вказаних цілей необхідний перегляд змісту загальнонаукової, загальнопрофесійної і спеціальної підготовки студентів, заснованої на фундаменталізації знань зі всіх дисциплін, включаючи і професійно орієнтовані (спеціальні). Аналіз різноманітних матеріалів з проблем змісту освіти покаже, що головними показниками фундаментальності предметних знань у змісті освіти повинні бути їх спрямованість на забезпечення:

- а) цілісності сприйняття наукової картини світу;
- б) системність наукового пізнання;
- в) неперервність освіти;
- г) гнучкість в підготовці майбутніх спеціалістів.

Обґрунтування змісту вищої педагогічної освіти, орієнтованого на розв'язання поставлених завдань, передбачає формування у майбутніх спеціалістів таких *умінь*, як-от:

1) уміння творчої активної діяльності: а) формулювати гіпотезу і перевірити її у майбутньому; б) формулювати основні цілі виконуваної роботи; в) аналізувати ситуації і робити висновки; г) ставити нові питання і бачити проблеми в традиційних ситуаціях; д) володіти основними методиками розв'язання навчально-дослідницьких задач; е) вести пошук альтернативних засобів і способів розв'язання; ж) абстрагувати зміст і виділяти суттєве; з) стимулювати фантазію; и) систематизувати результати спостережень і експериментів; к) визначати характеристики результату і його надійність; л) оформляти результат у вигляді реферату, доповіді або статті;

2) уміння самоосвітньої діяльності: а) планувати самостійну роботу; б) використовувати сучасний довідково-бібліотечний апарат, бібліографічні і джерелознавчі довідники, в тому числі комп'ютерні банки даних; в) готувати реферати і огляди з різноманітних інформаційних матеріалів; г) складати плани, конспекти і тексти привселюдних виступів; д) здійснювати самоконтроль за роботою, об'єктивно оцінювати результат; е) користуватися основами гігієни розумової праці, необхідної для підвищення ефективності самоосвітньої діяльності та ведення здорового способу життя.

Однак проектування провідних напрямків змісту вищої педагогічної освіти, що сприяють розвитку професійно-творчої активності і самостійності спеціалістів, – необхідна, але не достатня умова для розв'язання даної проблеми. Багато залежить від технологій навчання (методів, засобів та організаційних форм).

Найбільш ефективними в підготовці майбутнього спеціаліста є *методи* проблемного та дослідницького навчання, які дозволяють залучати майбутніх спеціалістів до відкриття для себе нових знань на основі конструювання і розв'язання реальних педагогічних проблем. В системі вищої освіти застосування цих методів пов'язують з проблемним викладом, тобто ознайомлення майбутніх спеціалістів з проблемами навчання, виховання, формування особистості в сучасних умовах, станом розробленості і можливими шляхами їх розв'язання.

Такі методи реалізуються через різноманітні організаційні *форми* навчання: а) проблемні лекції, основою яких може служити моделювання педагогічних ситуацій, що дозволяє студентам побачити предметні і соціальні аспекти процесів їх майбутньої професійної діяльності; б)

лабораторно-практичні заняття проблемного характеру, в основу проведення яких може бути закладена методика організації творчої самостійної роботи студентів на основі поступового наростання труднощів і проблемності завдань, що виконуються під керівництвом викладача; в) творчі самостійні роботи в позааудиторний час, організовані на основі того ж принципу, що і лабораторно-практичні заняття проблемного характеру.

Необхідною передумовою освоєння майбутніми вчителями творчих дослідницьких умінь є прилучення їх до наукового стилю мислення, яке може бути досягнуте шляхом включення в систему завдань для самостійних занять, підготовку аналітичних матеріалів, виконання експериментально-пошукових робіт. Інтенсивність розвитку професійно-творчої самостійності спеціалістів підвищується за рахунок впровадження різноманітних засобів навчання, в тому числі нових інформаційних технологій.

*Висновки...* Орієнтація у вузі на розвиток творчої активності та самостійності студентів – майбутніх вчителів – буде сприяти їх більш успішній активній професійній адаптації. Результати активної професійної адаптації студентів до навчання у вузі позитивно впливатимуть на їх якісну підготовку та конкурентоспроможність на європейському науково-освітньому ринку праці.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Абасов З.А. Познавательная активность школьников // Советская педагогика. – 1989. – №7. – С.40.
2. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін) / Упорядники: Степко М.Ф., Болубаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубіянко В.В., Бабін І.І. – Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В.Гнатюка, 2003. – 56 с.
3. Данилов М.А. Воспитание у школьников самостоятельности и творческой активности в процессе обучения // Советская педагогика. – 1961. – №8. – С.34.
4. Канищенко А.П. Развитие познавательной активности младших школьников: Автореф. Дис. ... канд. пед. наук. – М., 1985. – 22 с.
5. Лозовая В.И., Троцко А.В. Познавательная активность как педагогическая проблема // Советская педагогика. – 1989. – №11. – С.25-30.
6. Прядеин А.П., Крупнов А.И. К понятию активность // Вопросы психологии активности: Науч. Тр. Свердловского пединст. Сб.281. – Вып. 2. – 1976. – С.10.
7. Родак И.И. Творческая активность учащихся в процессе обучения. – М., 1969. – С.14.
8. Сидоренко С. Нова роль європейських університетів / Урядовий кур'єр. – 2004. – 27 квітня. – №79. – С.10.
9. Шамова Т.И. Активизация учения школьника. – М.: Педагогика, 1982. – С.48.
10. Шукіна Г.И. Проблемы познавательного интереса в учебном процессе. – М.: Просвещение, 1989.

#### *Аннотація*

*А.М.Галус*

#### **Активная профессиональная адаптация студентов как педагогическая проблема**

*Формирование творческой активности будущих педагогов основывается на развитии их мотивационной сферы. В процессе профессиональной адаптации студента к условиям обучения в вузе большое значение имеет развитие у него внутренних положительных профессиональных мотивов, создание определенных внешних условий со стороны деканата, преподавателей. Это способствует развитию волевых усилий, целенаправленности, убежденности в правильном выборе будущей профессии. Следование этому способствует активной адаптации студента к обучению, преодолению препятствий на пути овладения будущей профессией.*

**Ключевые слова:** профессиональная адаптация, творческая активность, позитивные мотивы, мотивационная сфера личности, профессиональная направленность, познавательная активность.

#### *Summary*

*О.М.Halus*

#### **Active professional adaptation of students as a pedagogical problem**

*The formation of creative activity of the future teachers is grounded on the development of their motivation sphere. During professional adaptation of a student to conditions of training in high school the large value has the development of his internal positive professional motives, creation of a certain environmental conditions on the part of the dean's office, and teachers. It promotes the development of strong-willed efforts, purposiveness, conviction in exact choice of the future trade. The following of this promotes fissile adaptation of a student to training, overcoming of obstacles on their way of mastering the future trade.*

**Key words:** professional adaptation, creative activity, positive motives, motivation sphere of a personality, professional directivity, cognitive activity.